

THE PROJECT OF FOLKLORE ARCHIVES IN INTERWAR EUROPE

Maria Grosu

Assist., PhD, "Iuliu Hațieganu" University of Medicine and Pharmacy, Cluj-Napoca

Abstract: The study proposes a comparative approach between two folklore archives established in the interwar period, in Romania and in Finland: the Folklore Archive of the Romanian Academy and the Folklore Archive of the Finnish Literary Society. The purpose of this comparative analysis is to illustrate the fact that in the interwar period, the ethnographic disciplines in Romania were synchronized with the European directions in this discipline: folklore collections through correspondents, followed by collections carried out by teams of specialists; archiving the collected materials; establishing the criteria for organizing field data; the questionnaire, as the main instrument of research on folklore. We start from the idea that there was a link between research and the political climate. The scientific premises and stakes underlying the compilation of folklore archives in the interwar period were based on the idea of national construction.

Keywords: cartographic method, folklore archive, interwar period, nation, research surveys.

I. Introducere

Studiul propune un demers comparativ între două arhive folclorice, constituite în perioada întreblică, în România, respectiv în Finlanda: Arhiva de Folclor a Academiei Române, Arhiva de Folclor a Societății Literare Finlandeze. Scopul analizei comparative este de a ilustra faptul că, în perioada întreblică, disciplinele etnografice din România se sincronizează cu direcțiile europene. Pornim de la ideea că există o legătură între cercetare și climatul politic. Premisele și

mizele științifice ale constituirii arhivelor de folclor, în perioada interbelică, au la bază ideea de construcție națională.

Proiectul arhivelor de folclor din România secolului XX are premisa conform căreia, documentele arhivate constituie o bază de date pentru patrimoniul cultural național. Michael Herzfeld susține că în statele-națiune, discursul științific definește cultura națională, în termeni pozitiviști: are la bază adevăruri statice¹, invariabile în timp²; identitatea națională este un sistem de valori absolute³. Cercetarea de teren în vederea arhivării datelor vizează spațiul definit ca național. Conform lui Christian Bromberger, anii '30 au constituit, pentru întreaga Europă, o perioadă de dezvoltare în domeniul etnologiei, prin ambiția de sinteză, colaborări interdisciplinare, cercetări colective și cumulative⁴. Profesionalizarea domeniului se realizează inclusiv prin crearea arhivelor de folclor, cadre instituționale care inițiază, coordonează și centralizează culegerea de date folclorice. Metoda cartografică este dominantă în cercetările etnografice în prima jumătate a secolului XX. Aceasta este o construcție metodologică perfect adaptată contextului politic european, bazat pe ideea de construcție identitară a națiunilor, dar și contextului științific pozitivist. Cartografierea datelor folclorice, etapă ulterioară culegerii sistematice și arhivării, se integrează unei viziuni teoretice de mare succes în Europa perioadei interbelice. În definirea *locurilor memoriei*, în multitudinea dimensiunilor acestora (istorică, politică, etnografică, psihologică, literară), Pierre Nora explicitează dimensiunea etnografică, prin referire la proiectul cultural de cartografiere a obiceiurilor familiale tradiționale, pentru a obține o geografie a mentalității caracteristice spațiului definit ca național⁵. Proiectele arhivistice din spațiul românesc se aliniază acestei direcții teoretice, care a dominat câmpul științific european, în prima jumătate a secolului XX.

¹ „An anthropology of nationalism nation-states must get inside ongoing production of static truths”, Michael Herzfeld, *Cultural Intimacy. Social Poetics in the Nation-State*, Routledge, New York, London, 1997, p. 22.

² „The nation-state is ideologically committed to ontological self-perpetuation for all eternity”, *Ibidem*, p. 33.

³ „[...] nationalism treats national identity as a system of absolute values, in which the relativism of ethnic shifters has been transformed into a set of reified eternal verities: the state has always existed.”, *Ibidem*, p. 54.

⁴ Christian Bromberger, *Introduction*, în Régis Meyran, Jacqueline Christophe, (Direction), *Du folklore à l'ethnologie*, Maison des sciences de l'homme, 2009, p. 8.

⁵ „Des lieux-carrefours donc, traversés par dimensions multiples. [...] Mais dimension également ethnographique, puisque'il s'agit à tout moment de nous déprendre de nos habitudes familière, vecues dans la chaleur de la tradition, de cartographier notre propre géographie mental.”, Pierre Nora, *Présentation*, în *Les lieux de mémoire*, I, Quatra, Gallimard, 1997, p. 15.

În 1925, germanii au lansat proiectul *Atlasului folcloric* finanțat și mediatizat de stat. Au fost trimise chestionare, începând cu 1930, în 23000 de puncte de anchetă, rezultând, în 1937, 120 de hărți folclorice⁶. Congresul de la Praga din 1928 are ca scop principal ilustrarea metodei cartografice, care devine o metodă științifică pentru folclorul european. În Franța, metoda cartografică este preluată, în 1932, de André Varagnac. Încă din 1920, acesta vorbește despre modelul german al cartografierii⁷. Anchetele prin corespondenți, inițiate de André Varagnac, încep în 1942. Această metodă e teoretizată și aplicată de Dimitrie Gusti și de cercetătorii din cadrul Școlii Sociologice de la București în perioada interbelică. Acest fapt susține ideea lui Paul H. Stahl, conform căreia practica de cercetare propusă de Dimitrie Gusti este inovatoare la nivel european⁸.

II. Demers comparativ

Arhiva de Folclor a Academiei Române⁹ este proiectată de Ion Mușlea după modelul arhivelor din țările nordice. În *Memoriul adresat Academiei Române*, în 1929, Ion Mușlea susține necesitatea constituirii arhivei de folclor, evocând proiectele culturale ale altor state europene: Suedia, Norvegia, Danemarca, Finlanda, Ungaria, Grecia¹⁰. Pentru demersul comparativ, folosim ca sursă documentară site-ul oficial al instituției de cercetare SKS (Suomalaisen Kirjallisuuden Suera – Finnish Literature Society)¹¹. Obiectivul principal al arhivei, așa cum e enunțat de reprezentanții instituției, este colectarea și organizarea materialelor culese¹².

⁶ Thomas K. Schippers, *Une carte trop risquée? Notes sur la recherche française à l'âge d'or de la méthode cartographique*, în Régis Meyran, Jacqueline Christophe (Direction), *op. cit.*, p. 26.

⁷ *Ibidem*.

⁸ Interviu cu Paul Stahl, *Antropologia culturală. O știință a interdisciplinarității*, http://www.observatorcultural.ro/Antropologia-sociala-o-stiinta-a-interdisciplinaritatii.-Interviu-cu-Paul-STAHL*articleID_5010-articles_details.html.

⁹ Arhiva Cercului de Folclor Cluj este realizată după modelul Arhivei de Folclor a Academiei Române.

¹⁰ Ion Mușlea, *Memoriu adresat Academiei Române (1929)*, în Ion Mușlea, *Arhiva de Folclor a Academiei Române. Studii, memorii ale întemeierii, rapoarte de activitate, chestionare 1930-1948*, Ediție critică, note, cronologie, comentarii și bibliografie de Ion Cuceu și Maria Cuceu, Prefață de Ion Cuceu, Editura Fundației pentru Studii Europene, 2003, pp. 114-115.

¹¹ <http://www.finlit.fi/index.php?lang=eng>, accesat în 8 martie 2013.

¹² *Ibidem*.

Comparând arhivele din România cu această arhivă, a Finlandei, observăm următoarele puncte comune:

a. Culegerea prin corespondenți

Atât în România, cât și în Finlanda, cercetătorii au apelat la ajutorul colaboratorilor pe care i-au instruit, în vederea culegerii datelor. Cercetarea s-a făcut în cadrul unui plan de cercetare supraindividual, de proporții naționale.

Ion Mușlea a demarat proiectul culegerilor prin corespondenți, în anii '30, după înființarea Arhivei de Folclor a Academiei Române. În acest sens, a făcut publice îndemnurile de a culege folclor, instrucțiunile de culegere și sistemul de recompensare: *Apel către intelectualii satelor – cu prilejul înființării Arhivei de Folclor a Academiei Române* –¹³, *Culegeți folclor!* – apărut în „Satul și Școala”, Anul I (1931), Nr. 1, pp. 9-11¹⁴, *Câteva instrucțiuni pentru culegerea datelor și alcătuirea răspunsurilor*, retipărite la începutul chestionarelor trimise colaboratorilor¹⁵. Modelul pentru realizarea acestei instituții culturale, arhiva de folclor, este cel oferit de arhivele din nordul Europei. Corespondenții, atât cei din România, cât și cei din Finlanda, au fost instruiți de către specialiști, în ceea ce privește modul de colectare a datelor.

Apelul la ajutorul colaboratorilor arată, pe de o parte, că acțiunea de culegere a informațiilor relevante pentru patrimoniul folcloric este înțeleasă ca *urgență*. Pe de altă parte, utilizarea acestei modalități de colectare a datelor ilustrează lipsa unui număr suficient de specialiști, care să acopere arii tematice și spațiale cât mai largi, într-un timp limitat.

b. Instituționalizarea culegerilor folclorice

În primele decenii ale secolului XX, arhivele de folclor devin instituții culturale de interes major. Cercetătorii fac eforturi pentru instituționalizarea culegerilor folclorice, prin centralizarea lor în arhive de folclor. Colectarea controlată, arhivarea și conservarea sunt noi obiective ale disciplinei. În România, instituționalizarea culegerilor e și perioada instituționalizării disciplinei și a profesionalizării etnologiei, ca disciplină științifică.

¹³ *Arhiva de Folclor a Academiei Române. Studii, memorii ale întemeierii, rapoarte de activitate, chestionare 1930-1948*, Ed. cit., pp. 127-130.

¹⁴ *Ibidem*, pp. 129-131.

¹⁵ *Ibidem*, pp. 131-132 și Nota editorilor nr. 1, p. 132.

Interesul pentru cultura tradițională / națională este vizibil în întreaga Europă, încă de la începutul secolului XIX, fiind subsumat proiectului de creare și de legitimare a statelor. În Finlanda, este înființată Societatea de Literatură Finlandeză, care „promovează cercetarea și publicarea cântecelor originare ale națiunii”¹⁶. Constituirea epopei naționale, Kalevala, este o realizare științifică folosită ca argument pentru recunoașterea limbii finlandeze ca limbă oficială, precum și pentru obținerea independenței Finlandei¹⁷. Câteva decenii mai târziu, în 1866, în România, se înființează Societatea Literară Română¹⁸. În Franța, Academia Celtică lansează, în 1805, un chestionar pe baza căruia vor fi furnizate, de către colaboratori, date despre cultura tradițională. În 1811, în Italia de Nord „profesorii de literatură din licee sunt solicitați pentru a întocmi un tablou statistic al costumelor și al obiceiurilor populare, podoabelor și habitatului rural. Baza anchetei o constituie chestionarul Academiei Celtice”¹⁹. Englezul William Thoms, după modelul lui Jakob Grimm, lansează proiectul unei rețele de cercetători care să furnizeze materiale²⁰. În Franța, miniștrii Instrucției publice organizează o *Comisie a cântecelor religioase și istorice din Franța* (1842), respectiv un *Comitet de limbă, istorie și artă al Franței* (1852)²¹. Instrucțiunile, redactate de Jean-Jaques Ampère și adresate membrilor corespondenți ai Comitetului, menționează: „În aproape toate celelalte țări ale Europei, asemenea colecții au fost deja alcătuite. Dacă Franța este mai puțin avansată în această privință, nu este din cauză că, așa cum s-a crezut până acum, poezia populară i-ar lipsi țării noastre”²². După modelul fraților Grimm, Wilhelm Mannhardt, „a alcătuit, în 1865, un chestionar cu 35 de întrebări privitoare la credințele și obiceiurile agrare referitoare la recoltă”²³. În Elveția, profesorul Arthur Rossat, fiind însărcinat, în 1907, să culegă cântecele populare elvețiene de limbă franceză, „a alcătuit un chestionar asemănător celui al lui Ampère”, pe care l-a distribuit corespondenților²⁴.

¹⁶ Anne-Marie Thiesse, *Crearea identităților naționale în Europa: secolele XVIII-XX*, Traducere de Paul-Andrei Corescu, Camelia Capverde, Giuliani Sfichi, Polirom, Iași, 2000, p. 80.

¹⁷ *Ibidem*, p. 82.

¹⁸ http://www.academiaromana.ro/ief/ief_ist.htm, accesat în 12 martie 2013.

¹⁹ Anne-Marie Thiesse, *op. cit.*, p. 118.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ *Ibidem*, p. 121.

²² *Ibidem*, p. 122.

²³ Ion Taloș, *Cuvânt înainte. Culegeri de folclor cu ajutorul corespondenților în Europa. Stadiul valorificării lor*, în Ion Mușlea, Ovidiu Bârlea, *Tipologia folclorului din răspunsurile la chestioarele lui B. P. Hasdeu*, Cu un cuvânt înainte de Ion Taloș, Ediția a doua revăzută și întregită de Ioan I. Mușlea, Editura Academiei Române, București, 2010, p. 7.

²⁴ *Ibidem*, p. 15.

La fel ca în întreaga Europă, și în spațiul cultural românesc al secolului XIX, au fost intelectuali care s-au ocupat de culegerea și de publicarea poeziei populare și a datelor etnografice²⁵. Aceștia apelează la colaboratori²⁶, la fel ca cercetătorii din alte țări europene. Sunt reprezentative pentru această perioadă, campaniile de cercetare realizate la inițiativa lui Bogdan Petriceicu Hasdeu și a lui Nicolae Densusianu. Ovidiu Bârlea prezintă conținutul chestionarelor juridic (1877) și lingvistic (1884) realizate de B. P. Hasdeu: „Chestionarul [juridic, n.n.] depășește sfera juridică, fiindcă întrebările îmbrățișează și aspecte de natură sociologică, apoi o seamă de obiceiuri legate de viața socială a satului românesc.”²⁷ Cele două chestionare alcătuite de Nicolae Densusianu, lansate între 1893 și 1894, respectiv între 1895 și 1896, conțin, în marea majoritate, întrebări care abordează probleme istorice, dar și întrebări care au în vedere folclorul și etnografia²⁸.

Chestionarele redactate de cei doi învățați ai vremii au fost trimise în aproape toate zonele din spațiul românesc din Vechiul Regat. De asemenea, la sfârșitul secolului XIX, Academia Română, la inițiativa lui Bogdan Petriceicu Hasdeu, inițiază realizarea unor monografii și publicarea lor²⁹. În urma acestora, Academia susține financiar publicarea volumelor unor etnografi, contribuind nu numai la cunoașterea culturii folclorice din toate zonele românești³⁰, ci și la consacrarea unei prime generații de folcloriști (de dinainte de constituirea etnologiei ca disciplină științifică)³¹.

Spre deosebire de prima jumătate a secolului XX, în secolul al XIX-lea, culegerea s-a făcut direct în scopul publicării și pentru dovedirea științifică a specificității unei națiuni. În spațiul românesc, Arhivele de Folclor, ca instituții culturale, nu sunt menționate de cercetători sau de teoreticieni ai secolului XIX. Însă, în secolul al XX-lea, culegerile prin colaboratori inițiate în Finlanda, dar și în alte state nordice (Suedia, Norvegia, Danemarca) și apoi, prin adoptarea modelului nordic, în România, au ca prim obiectiv depunerea într-o instituție culturală, Arhiva de

²⁵ Menționez doar câteva nume: Vasile Alecsandri, Simeon Florea Marian, Teodor T. Burada etc.

²⁶ De exemplu, Simeon Florea Marian, Teodor T. Burada.

²⁷ Ovidiu Bârlea, *B. P. Hasdeu și folclorul*, în Ion Mușlea, Ovidiu Bârlea, *Tipologia folclorului din răspunsurile la chestionarul lui B. P. Hasdeu*, Editura Minerva, 1970, p. 43.

²⁸ *Ibidem*, p. 11.

²⁹ *Ibidem*, p. 15.

³⁰ *Ibidem*.

³¹ Ovidiu Bârlea, *Istoria folcloristicii românești*, Editura Enciclopedică Română, București, 1974, p. 172.

Folclor, și abia apoi valorificarea lor. În legătură cu noua etapă a demersului de cercetare, arhivarea, Ion Taloș afirmă: „Începutul secolului al XX-lea marchează în folcloristica internațională o intensificare a culegerilor pe teren. Iau naștere arhive folclorice în Finlanda, Suedia, Estonia, Lituania, Germania, Grecia ș. a., care preconizează colecționarea materialelor de cultură populară nu numai pentru a fi publicate – cum făcuseră numeroși folcloriști izolați până atunci – ci în mod deosebit pentru a putea fi «depozitate», «conservate» și puse la dispoziția cercetărilor teoretice și a sistematizărilor»³², Așadar, dacă în secolul al XIX-lea, culegerile erau valorificate direct prin publicații și studii științifice, perioada interbelică a reprezentat perioada de instituționalizare a culegerilor folclorice.

În spațiul cultural românesc, inițiativa instituționalizării culegerilor și a creării unei arhive de folclor apare tot la începutul secolului XX:

1910 – „Profesorul și muzicologul Dumitru Georgescu Kiriac înaintează Academiei Române, în 1910, un memoriu în care propune organizarea unor culegeri sistematice de folclor pe întreaga țară, cu ajutorul mijloacelor mecanice moderne de atunci (fonograful), fixând și repere riguroase metodologice»³³.

1920 – „În sesiunea din 27 mai 1920 (cu revenire în 1924), Ovid Densusianu prezintă Academiei Române un *Plan pentru reorganizarea adunării și publicării materialelor de folklore*. Preconizează înființarea, pe lângă Academia Română, a unei arhive folclorice, alcătuirea unui corpus, a unui atlas folcloric și a unui atlas etnografic, alături de cel lingvistic, a unor monografii regionale, folosirea chestionarelor pe întreg teritoriul României.»³⁴

1927 - se înființează Arhiva Fonogramică a Ministerului Cultelor și Artelor coordonată de profesorul George Breazu³⁵.

1928 – se înființează Arhiva de Folklore a Societății Compozitorilor Români, coordonată de Constantin Brăiloiu, membru corespondent al Academiei Române³⁶.

1929 – Ion Mușlea argumentează necesitatea instituționalizării și centralizării culegerilor folclorice, în memoriile trimise Academiei Române.

³² Ion Mușlea, *Cercetări etnografice și de folclor I*, Ediție îngrijită, cu studiu introductiv, bibliografie, registrul corespondenței de specialitate, indice, de Ion Taloș, Editura Minerva, București, 1971, p. V.

³³ http://www.academiaromana.ro/ief/ief_ist.htm, accesat în 13 martie 2013.

³⁴ http://www.academiaromana.ro/ief/ief_ist.htm, accesat în 13 martie 2013.

³⁵ http://www.academiaromana.ro/ief/ief_ist.htm, accesat în 13 martie 2013.

³⁶ http://www.academiaromana.ro/ief/ief_ist.htm, accesat în 13 martie 2013.

Arhiva de folclor este, la începutul secolului XX, o instituție culturală care centralizează cercetările folclorice, pentru un mai bun control științific al acestora. În traseul datelor de teren utilizate în scop științific, apare o nouă etapă – *arhivarea*.

c. Criteriile de ordonare a materialelor

Premisele teoretice ale cercetărilor din România și din Finlanda sunt similare. Cercetătorii ordonează materialul folcloric după aceleași categorii. Materialul colectat este clasat după criteriul spațial și după cel tematic. Cercetătorii reorganizează datele culese după criterii stabilite conform principiilor teoretice și finalităților disciplinei. În Franța, de exemplu, la fel ca în alte state europene, răspunsurile primite în urma anchetelor inițiate începând cu 1935, pentru *Enciclopedia franceză*, sunt arhivate separat: toate răspunsurile la o întrebare sunt regrupate; fiecare răspuns este văzut ca un element dintr-o serie și nu ca o unitate într-un eșantion / studiu de caz³⁷. Organizarea tematică a materialului conduce la aceleași nuclee tematice, atât în Finlanda, cât și în România: *calendarul tradițional, bocete, proverbe, anecdote, dansuri, jocuri* etc.

d. Chestionarul ca instrument de lucru

Chestionarul a fost instrumentul de lucru, în acțiunile de colectare a datelor, atât în România, cât și în Finlanda. Acesta este utilizat în anchetele de colectare a datelor etnografice, încă de la începutul secolului XIX, de Academia Celtică, fondată în 1804. Proiectul intelectual al fondatorilor este să ilustreze supraviețuirea elementelor celtice, în rândul populației franceze. În acest scop, elaborează un chestionar, în 1805, pe care îl difuzează funcționarilor din fiecare departament. Răspunsurile sunt reunite și publicate în *Mémoires de l'Académie*. Chestionarul are patru secțiuni și are în vedere aspecte legate de obiceiuri din timpul anului, obiceiuri din ciclul vieții, monumente antice, credințe și superstiții³⁸. O acțiune similară, în spațiul românesc, este cea promovată de Bogdan Petriceicu Hasdeu, care elaborează două chestionare: *Obiceiele juridice ale poporului român. Programa* (1878) și *Programa pentru adunarea datelor privitoare la limba română* (1884-1885). Pe baza acestora, colaboratorii oferă manuscrise aflate în prezent în fondurile Bibliotecii Academiei Române. În secolul al XX-lea, Ion Mușlea realizează

³⁷ Bertrand Müller, *Écrire le folklore: les réponses aux enquêtes de la Commission de recherches collectives de l'Encyclopédie française*, în Régis Meyran, Jacqueline Christophe (Direction), *op. cit.*, p. 45.

³⁸ <http://www.garae.fr/spip.php?article227>, accesat în 22 martie 2013.

chestionare, ca instrumente și metode de lucru pentru colaboratori. Mai târziu, cercetătorii folosesc chestionarele, însă în alternanță cu alte metode de cercetare.

Astfel, chestionarul este un instrument de lucru important, în acțiunea de colectare a datelor relevante pentru demersul științific, din perioadele evocate mai sus. Prin chestionar, se jalonează foarte clar pista de culegere, aceasta fiind orientată în conformitate cu finalitățile disciplinei³⁹. Unicitatea instrumentului de cercetare și principiile științifice care îl susțin conduc spre rezultate care pot fi analizate prin metoda comparativă și pot fi asamblate într-o topografie folclorică.

e. Culegerea făcută de specialiști

Istoria cercetărilor din cadrul arhivelor de folclor remarcă trecerea de la culegerea prin corespondenți, la cercetarea (uneori, multidisciplinară) făcută de specialiști. Atât în România, cât și în Finlanda, (dar și în Franța⁴⁰) s-au organizat și campanii de cercetare tematică, la care au participat specialiști. Culegerea datelor de teren nu s-a făcut doar prin corespondenți, ci, într-o etapă ulterioară, prin inițierea unor campanii de cercetare. Specialiștii au alcătuit echipe care au descins în zonele rurale.

III. Arhiva de folclor și discursul de construcție a națiunii

Dezideratul proiectului arhivistic este identificarea trăsăturilor specifice poporului. Claude Karnoouh consideră că teoria lui Herder despre popor este cea care generează modelul politic al etniilor-națiune, în Europa Centrală și Orientală, între 1830 și 1919⁴¹. Proiectul arhivistic din prima jumătate a secolului XX se construiește pe linia teoriei herderiene. Asocierea indestructibilă dintre popor și limbă, precum și cea dintre identitatea națională și popor are la bază teoria herderiană. Proiectul arhivistic din prima jumătate a secolului XX se construiește pe linia acestei teorii: „Pentru Herder, geniul unei civilizații își găsea completitudinea expresivă în popor – entitate colectivă și nediferențiată –, în spiritul acestui popor, *Volksgeist*, rostit prin

³⁹ Maria Candale, *Ethnological Questionnaires and National Identity Construction*, în volumul Eleonora Sava (coordonator), *The Ethnological Archive. Paradigms and Dialogues*, Morlacchi University Press, Perugia, Italia, 2011.

⁴⁰ Marie-Noële Denis, *L'anquête d'architecture rurale (1950-1968), une étape dans la construction de l'ethnologie française*, în Régis Meyran, Jacqueline Christophe (Direction), *op. cit.*, p. 55.

⁴¹ Claude Karnoouh, *Invenția poporului-națiune. Cronici din România și Europa orientală 1973-2007*, Traducere de Teodora Dumitru, Cu o prefață de Sorin Antohi, Idea Design & Print, Editură, Cluj, 2011, p. 94.

limbă.”⁴² Conform teoriei lui Herder, identitatea națională este predeterminată, este rațiunea colectivă care generează și subsumează rațiunile individuale ale vorbitorilor limbii. Identitatea națională este definită ca esență transcendentă care se manifestă prin limbă: „Iar dacă menține ideea unei cunoașteri numai prin intermediul categoriilor intelectului – fără puțința cunoașterii lucrului în sine –, el susține și că rațiunea individuală – dată de Kant ca universală, nefiind adică nici istorică, nici culturală – ramâne predeterminată de ceva ce îi este superior, și anume un mod de a gândi, de a judeca, de a organiza care este colectiv, propriu fiecărei civilizații, și ale cărui principii fondatoare țin de niște legi în același timp singulare și autonome.”⁴³

Unul dintre obiectivele declarate ale arhivării este salvarea aspectelor culturale pe cale de dispariție. Teoria herderiană susține că trecerea timpului implică dezagregarea unității primordiale a poporului: „Pentru Herder, cu fiecare naștere a unui popor-cultură, această unitate se înfățișează pe dată în completitudine sa expresivă, în cel mai înalt punct al comuniunii și al identității unitare dintre intelect și sentiment, completitudine pe care dezvoltarea civilizației o va distruge însă, puțin câte puțin, pentru a nu mai avea, în cele din urmă, decât niște entități separate”⁴⁴.

Pierre Nora remarcă faptul că nicio epocă nu a fost atât de productivă în privința arhivelor (atât datorită mijloacelor tehnice de reproducere și conservare, dar mai ales datorită superstițiilor și respectului pentru urmări). Producerea arhivelor este un imperativ al epocii, bazat pe ideea dispariției memoriei tradiționale (ancestrale), dispariție determinată de industrializare.⁴⁵ Arhivele din România sunt rezultate ale premiselor epistemologice din perioada în care au fost create. Prin proiectul arhivistic demarat în perioada interbelică, etnologia românească se sincronizează cu mișcările culturale și științifice din celelalte state europene.

⁴² *Ibidem*, p. 81.

⁴³ *Ibidem*.

⁴⁴ *Ibidem*, p. 84.

⁴⁵ Pierre Nora, *Entre mémoire et histoire. La problématique des lieux*, Ed. cit., p. 31.

IV. Concluzie

Demersul nostru arată că științele etnologice din România au parcurs același traseu epistemologic cu cele din alte state europene, prin modul în care s-au autodefinit, și-au delimitat domeniul și metodele de cercetare.

Bibliografie

BÂRLEA, Ovidiu, B. P. Hasdeu și folclorul, în Ion Mușlea, Ovidiu Bârlea, *Tipologia folclorului din răspunsurile la chestionarul lui B. P. Hasdeu*, Editura Minerva, 1970.

BÂRLEA, Ovidiu, *Istoria folcloristicii românești*, Editura Enciclopedică Română, București, 1974.

BROMBERGER Christian, *Introduction*, în MEYRAN, Régis, CHRISTOPHE Jacqueline, (Direction), *Du folklore à l'ethnologie*, Maison des sciences de l'homme, 2009.

CANDALE, Maria, *Ethnological Questionnaires and National Identity Construction*, în volumul Eleonora Sava (coordonator), *The Ethnological Archive. Paradigms and Dialogues*, Morlacchi University Press, Perugia, Italia, 2011.

DENIS, Marie-Noële, *L'anquête d'architecture rurale (1950-1968), une étape dans la construction de l'ethnologie française*, în MEYRAN, Régis, CHRISTOPHE Jacqueline, (Direction), *Du folklore à l'ethnologie*, Maison des sciences de l'homme, 2009.

HERZFELD, Michael, *Cultural Intimicy. Social Poetics in the Nation-State*, Routledge, New York, London, 1997.

KARNOUOH, Claude, *Invenția poporului-națiune. Cronici din România și Europa orientală 1973-2007*, Traducere de Teodora Dumitru, Cu o prefață de Sorin Antohi, Idea Design & Print, Editură, Cluj, 2011.

MUȘLEA, Ion, *Memoriu adresat Academiei Române (1929)*, în MUȘLEA, Ion, *Arhiva de Folclor a Academiei Române. Studii, memorii ale întemeierii, rapoarte de activitate, chestionare*

1930-1948, Ediție critică, note, cronologie, comentarii și bibliografie de Ion Cuceu și Maria Cuceu, Prefață de Ion Cuceu, Editura Fundației pentru Studii Europene, 2003.

MUȘLEA, Ion, *Cercetări etnografice și de folclor I*, Ediție îngrijită, cu studiu introductiv, bibliografie, registrul corespondenței de specialitate, indice, de Ion Taloș, Editura Minerva, București, 1971.

MÜLLER, Bertrand, *Écrire le folklore: les réponses aux enquêtes de la Commission de recherches collectives de l'Encyclopédie française*, în MEYRAN, Régis, CHRISTOPHE Jacqueline, (Direction), *Du folklore à l'ethnologie*, Maison des sciences de l'homme, 2009.

NORA, Pierre, *Présentation*, în *Les Lieux de mémoire*, I, Quatra, Gallimard, 1997.

SCHIPPERS, Thomas K., Une carte trop risquée? Notes sur la recherche française à l'âge d'or de la méthode cartographique, în MEYRAN, Régis, CHRISTOPHE Jacqueline, (Direction), *Du folklore à l'ethnologie*, Maison des sciences de l'homme, 2009.

TALOȘ, Ion, *Cuvânt înainte. Culegeri de folclor cu ajutorul corespondenților în Europa. Stadiul valorificării lor*, în Ion Mușlea, Ovidiu Bârlea, *Tipologia folclorului din răspunsurile la chestioarele lui B. P. Hasdeu*, Cu un cuvânt înainte de Ion Taloș, Ediția a doua revăzută și întregită de Ioan I. Mușlea, Editura Academiei Române, București, 2010.

THIESSE, Anne-Marie, *Crearea identităților naționale în Europa: secolele XVIII-XX*, Traducere de Paul-Andrei Corescu, Camelia Capverde, Giuliani Sfichi, Polirom, Iași, 2000.

http://www.observatorcultural.ro/Antropologia-sociala-o-stiinta-a-interdisciplinaritatii.-Interviu-cu-Paul-STAHl*articleID_5010-articles_details.html.

<http://www.finlit.fi/index.php?lang=eng>, accesat în 8 martie 2013.

http://www.academiaromana.ro/ief/ief_ist.htm, accesat în 12 martie 2013.

<http://www.garae.fr/spip.php?article227>, accesat în 22 martie 2013.

